

ZNAČKA KVALITY ŽIVOTNOST PLUS

2. ÚVOD DO TÉMATU

Udržitelnost prostředí je po mnoho let důležitým tématem pro politiky, občanské nevládní iniciativy i ekonomické subjekty na trhu. V některých aspektech dochází k zavádění regulativních nástrojů, jindy se vývoj ponechává samoregulativním opatřením účastníků trhu, např. v rámci společenské odpovědnosti organizací.

Spíše okrajově je ale mediálně zviditelňován jeden problém, který ovšem spotřebitelé vnímají velmi citlivě: jedná se o životnost výrobku.

Téma bylo ovšem několikrát některými politiky i médii v EU i v ČR otevřeno, zejména ve spojitosti s podezřením na „umělé“ limitování životnosti výrobku některým prvkem či prvky v konstrukci výrobku.

Plánované zastarávání výrobků je jev související s průmyslovou výrobou, jež potřebuje určitou míru výměny výrobků. I zde je však třeba důsledně rozlišovat mezi záměrně programovaným defektem a přirozeně zrychlenými vzorci spotřeby.

Sdružení českých spotřebitelů (SČS) podporuje nástroje, které přispívají ke zlepšení důvěry ve funkci vnitřního trhu a konkrétně v evropské podniky. Problematika životnosti výrobků se týká oblasti technické, obchodní, normativní, vzdělávací a informační. Naším cílem je podpořit samoregulaci zejména informační složku. Je třeba posilovat informovanost spotřebitele o životnosti výrobku při jeho zakoupení.

Toho lze dosáhnout uváděním jasné informace o odhadované životnosti nebo odhadovaného počtu použití daného výrobku, aby spotřebitel mohl při nákupu činit informovaná rozhodnutí. Spotřebitel by tak měl mít možnost získat výrobky i případně za vyšší nákupní cenu, ale s delší dobou amortizace a užití k účelu, pro který se výrobek kupuje.

V současnosti neexistují žádné (evropské) předpisy pro minimální životnost výrobků a evropské normy umožňující ji měřit jsou k dispozici jen výjimečně. Ve světě se tématu obvykle věnují nevládní organizace a instituce.

Nicméně pozornost na problematiku životnosti upírá stále evropských iniciativ. „Uváděním životnosti výrobků lze změnit nákupní chování spotřebitele. Pokud má spotřebitel k dispozici informace o životnosti výrobku, dává přednost výrobkům trvanlivějším a je ochoten si za ně

příplatit.“ Vyplývá to z prvního velkého evropského průzkumu na toto téma, který nechal uskutečnit Evropský hospodářský a sociální výbor za účasti 3 000 spotřebitelů ze čtyř zeměpisných oblastí (Benelux, Francie, Španělsko, Česká republika). Přestože se mnozí odborníci domnívali, že doplnění tohoto údaje by nemělo žádný dopad, jelikož je spotřebitel již přehlcen informacemi, výsledky této studie jednoznačně dokládají, že by významný dopad mělo. A spotřebitel je připraven i připlatit za výrobek s životností srovnatelně vyšší s konkurenčními výrobky.

Je to přínosné i ze sociálního hlediska. Plánované zastarávání má katastrofální důsledky pro nejvíce znevýhodněné osoby. Tyto osoby jím často nejvíce trpí, neboť vzhledem k tomu, že si mohou dovolit pouze výrobky nejnižší kategorie, ty nejlevnější, kupují výrobky méně odolné času a používání. V důsledku toho se mohou dostat až do dluhové spirály, protože si je musejí pořizovat znovu a znovu. Studie naznačuje, že uvádění informací o životnosti pobízí i tyto spotřebitele k tomu, aby si vybírali výrobky, které jsou sice o něco dražší, ale také déle vydrží. I tato skupina spotřebitelů se tedy zabývá aspekty kvality.

V této souvislosti se logicky začínají projevovat posílené iniciativy také v rámci evropské ekologické regulace. EK připravila k naplňování balíček „oběhového hospodářství“, který velmi správně zahrnuje problematiku opravitelnosti a životnosti výrobku. Konkrétně pak Sdělení EK COM(2015)614 final, Uzavření cyklu – akční plán EU pro oběhové hospodářství, obsahuje taková konkrétní opatření, s plněním od r. 2015 do 2018, např.:

- Pracovní plán pro ekodesign na období 2015–2017 a **podání žádosti evropským normalizačním organizacím o vypracování norem pro materiálovou účinnost** pro stanovení budoucích požadavků na ekodesign, pokud jde o **trvalost, opravitelnost a recyklovatelnost** výrobků;
- Ověření možností a opatření pro soudržnější rámec pro různé dílčí činnosti, které se v rámci politik EU týkají produktů a jejich přínosu pro oběhové hospodářství;
- Lepší **prosazování stávajících záruk** týkajících se konkrétních výrobků a ověření možností jejich zlepšení (nadházející návrh Komise o internetovém prodeji zboží a kontrola účelnosti právních předpisů na ochranu spotřebitele);
- Analýza možnosti navrhnout horizontální požadavky na **poskytování informací o provádění oprav** (v rámci ekodesignu);
- Program pro **účelnost a účinnost právních předpisů** (REFIT) týkající se ekoznačky, po kterém budou následovat opatření na zvýšení jeho účinnosti;
- Posouzení možnosti programu **nezávislého testování k plánovanému zastarávání**;
- Iniciativa „**Průmysl 2020 v oběhovém hospodářství**“ v rámci programu Horizont 2020.

I pro ČR bude již v blízké budoucnosti oběhové hospodářství velkou výzvou. A aktivity SČS a partnerů k naplňování projektu podpory informovanosti o životnosti výrobku jsou proto součástí podpory zodpovědné a udržitelné spotřeby. Jako spotřebitelé chceme zohledňovat životní cyklus ve smyslu dopadu výrobku na životní prostředí, a to se zajištěnou řízenou kontrolou ekologické stopy. Je to jednoznačný doklad toho, že oblast ochrany spotřebitele je nesmírně široká a multidisciplinární.

Rovněž mezinárodní dokument, **Pokyn ISO 82:2014, Směrnice pro zohlednění udržitelnosti v normách**, zohledňuje zejména ekologický aspekt udržitelnosti, byť nikoliv pouze. Pro tvůrce norem, ale i pro výrobce a poskytovatele služeb obecně, je tento pokyn důležitým vodítkem, pokud přistupují k aspektu udržitelnosti ve svém oboru vážně.

Nicméně, prioritně SČS preferuje, alespoň aktuálně, zaměření na sociální aspekty a ekonomické zájmy spotřebitele, a to s ohledem na kvalitu výrobku v tom nejširším smyslu

tohoto pojmu, konkrétně ve vztahu ke spolehlivosti a životnosti výrobku. Související terminologii shrnuje následující kapitola.

Cílem projektu SČS je zviditelnit aspekt spolehlivosti a životnosti výrobku pomocí samoregulativních nástrojů, konkrétně pomocí speciálně zaváděné značky kvality. SČS tak chce podpořit ty podniky, které se chovají zodpovědně a svoji konkurenceschopnost odvíjí od spolupráce se svými zákazníky a spotřebiteli.

Listopad 2016

Převzato z PŘÍRUČKY pro zavedení, přiznávání a správu značky kvality ŽIVOTNOST PLUS